

Maahan- muuton kirot ja siunaukset isonvihan jälkeen

Heikki Vuorimies: Suuren Pohjan sodan jälkeen Hämeeseen siirretyt ruotsalaissotilaat ja hämäläiset noin vuoteen 1760. Jyväskylä Studies in Humanities 258. Jyväskylän yliopisto 2015. 399 s. ISBN 978-951-39-6282-1.

Kielikysymyksen historia aloitetaan yleensä 1800-luvun fennomaniasta. Suomenkielisten ja ruotsinkielisten välestä edellisillä vuosisadoilla ei paljoa tiedetä. Heikki Vuorimiehen väitöskirjassa *Suuren Pohjan sodan jälkeen Hämeeseen*

siirretyt ruotsalaissotilaat ja hämäläiset noin vuoteen 1760 ovat asemelliset alastomia: vailla politiikan, puolueiden ja korkeakulttuurin verhoja.

Suuressa Pohjan sodassa kaatui jopa 50 000 suomalaista ja päälle tulivat vielä molempia sukupuolia harventaneet nälänhädät, epidemiat, ihmisyöstöt ja miehitysterro-ri. Sotilasaines oli Uudenkaupungin rauhan jälkeen olemattomissa. Siksi esivalta siirsi Suomeen 2 400 riikinruotsalaista ruotusotilasta. ”Lainan” piti olla tilapäinen, mutta pakotettuina tai omasta aloitteesta monet jäivät lopullisesti. Määrä oli huomattava Suomen väkilukuun nähden ja sikäläkin, että tulokkaat olivat nuoria miehiä, joissa väestöpyramidin pahin vajaus ammotti.

Tuskinpa Vuorimies tähän teemaan tarttuessaan alkujaan arvasi, miten kuuma aihe maahanmuuttoon väitösluvun hellitessä. Ajankoh- taisuus ja analogiat hengittävät joka tapauksessa taustalla 300 vuoden takaisissa kotoutusprob- leemoissa.

Vuorimies ei ole säästännyt vaivo- jaan lähteissä. Hän on tehnyt tinki- mätöntä perustutkimusta. Esimer- kiksi tuomiokirjoja on käyty läpi äärimmäisen viitsellästä. Erityisen kiitoksen ansaitsevat Ruotsin arkis- tot, jotka jostain syystä jäävät useilla suomalaistutkijoilla väliin.

Vuorimies on laatinut sadoista sotilasta pienoiselämäkertoja. Runsaimman aineiston tuottaneet henkilöt ovat lihaa ja verta inhimil- lisine tunteineen. Lähdelöytöinä huikeita ovat rahvaan kirjeet ja kaksikielisten keskustelujen vu- rosanat. Molempia on tavallisilta, ei-säätyläisiltä 1700-luvun ihmisiltä säilynyt äärimmäisen niukalti. Vuorimies käyttää paljon myös ti- lastoja ja taulukoita, mikä konkre- tisoi väittämiä.

Näkökulma avautuu vuoroin hä- mäläisistä ja vuoroin ruotsalaisista. Avainsanoihin kuuluvat akkultu- raatio, assimilaatio ja integraatio.

Lähestymistavasta ei puutu myös- kään juurevuutta: Mistä ihmiset tulivat, mihin he asettuivat ja kuin- ka heidän lopulta kävi?

Maahanmuuttotutkimuksen hyödyllisenä sivutuotoksena Vuori- mies selvittää Suomen taloudellista tilaa isonvihan jäljiltä. Väestölliset muutokset, kuten nuorten les- kien valtaisa määrä, on analysoitu huolella. Hallintohistoriallisena ulottuvuutena kulkevat Tukhol- man, läänitason ja pitäjien suhteet, joiden ansiosta ”oikeuden pitkä käsi” yletti korpeenkin.

Mikrotasolla kirja vilisee yksi- tyiskohtia palkkauksesta, ravin- nosta, kirkollisista toimituksista, rakennuksista, viranomaiskäytän- nöistä, vaatetuksesta, ruumiin- vammoista, maataloustyöstä ja niin edelleen. Nämä eivät vaikuta tarpeettomilta tai irrallisilta. Arjen- historia kuuluu aiheeseen. Ilman sitä ei kävisi päinsä tulokkaiden ja paikallisyhteisön elämäntelun ymmärtäminen.

Usein on otaksuttu, että kurjuus institutionalisoitui armeijassa ja so- tilasruodusta oli lyhin tie köyhäin- ruotuun. Vuorimiehen johtopäätös on moni-ilmeisempi: yksi veteraani suistui köyhyyteen, toinen ei, ja yleisesti ottaen ”elämä jatkui eron- kin jälkeen”. Sosiaaliryhmä ei ollut pelkkää rupsakkia. Keskimääräinen elinikä oli yllättävän korkea ja nousu torpasta talollissäätyyn ja ylemmäskin mahdollista.

Vuorimies ryöpyttää tietoa hä- mäläisen paikallisyhteisön ja ruot- salaistulokkaiden kohtaamisista. Konfliktit näyttäytyvät valituksina, karkaamisina, kunnialoukkauksina ja solvauksina, varkauksina, tappe- luina, tappoina ja itsemurhina.

Toisaalta kulttuurierot loiventui- vat jouhevasti. Hämäläiset herjasiv- vat lainasotilaita ”ruotsalaiskoiksi ja murhaajiksi”, mutta rinnakkai- nelo rauhoittui ilman ”kotoutta- mista” valtiovallan taholta. Osa ”lainamiehistä” palasi Ruotsiin, mutta merkittävä määrä perusti perheen uudelle kotiseudulle. Lai-

na hyödytti miespulasta kärsinyttä Hämettä taivaan lahjana.

Vuorimies käyttää paitsi aja- tustottumuksia kuvaavia yleistyks- iä myös ihmishistoriallisesti py- säyttäviä yksittäistapauksia. Kirjan aloittaa ja epilogina päättää ra- kuuna Olof Broholmin hämmästy- tävä 35 vuoden vaelluskertomus, todiste koti-ikävästä ajattomana sielunvoimana.

Vuorimiehen tutkimustulokset herättävät pohtimaan aikakausien siltaa. Erikielisiin ja muihin toiseuk- siin suhtautuu kantäväestö kai aina ja kaikkialla epäillen. Sopeu- tuminen riippuu arjen kokemuksis- ta yksilön ja kylän tasolla. Toisin kuin 2010-luvulla, maahanmuu- tosta ei isonvihan jälkeen koitunut suomalaisille kustannuksia eikä jä- reitä kriminaalipolitiikan ongelmia. Skånen ja Sysmän ihmisten vuoro- vaikutusta helpottivat yhteinen us-konto, työelämän samankaltaisuus sekä hallinnon ja oikeuslaitoksen tutut normit.

FT, DOSENTTI TEEMU KESKISARJA
HELSINGIN YLIOPISTO